

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Joana Davant

*Amendüze-
Unaso,
Nafarroa
Beherea (1932)*

Aurkibidea

Biografia

Joana Amendüzen sortu zen 1932ko azaroan, 8 haurrideko familia batean. Etxetiar alaba hau herriko eskolan ibili zen 14 urtera arte, eta ondotik Donapaleuko "centre ménager" delakoan hiru urtez. Parisen egon zen 1951tik 1958ra. 1961ean Ürrüstoi-Larrabileko [Jean-Louis Davante](#)ekin ezkondu zen eta bertan bizi izan dira. Bi alaba ukan zituzten. Elkarte ezagun batzuen sorkuntzan parte hartu zuen Joanak, besteak beste, Euskaldun Gazteria, Pariseko Eskual Etxea eta "Emazteek diote" elkarteak.

Zintak

ULA-004

- **Proiektua:** Euskal kultur erakundearen artxiboak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lekumberri, Terexa
- **Data:** 2008-12-16
- **Iraupena:** 115 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Haurtzaroa : eskola 1930-1940 hamarkadetan

- **Erref:** ULA-004/001
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Herriko eskolan ibili da, etxetik hurbil. Berrogoi bat haur kondatzen zen garai hartan eskolan. Familiak handiak ziren : gehienak 7 haur ingurukoak.

2. Katixima

- **Erref:** ULA-004/002
- **Iraupena:** 0:03:22. **Hasi:** 00:02:28. **Bukatu:** 00:05:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa

Laburpena:

Joanak katixima segitu du lehenik Gabadin (oinez joaiten zen), ostegun goizetan, Bidart erretorearekin. Apeza xahartu zelarik, De Castelbajac anderearekin bildu ziren Amenduzeko haurrak, 2 aldiz astean, katixima frantsesez emana izan zaiotela lehen aldikotz. Neskak eta mutikoak batean ziren, bai eskolan, bai katiximan.

3. Etxetiargoa eta aferma Amenduxen

- **Erref:** ULA-004/003
- **Iraupena:** 0:05:05. **Hasi:** 00:05:50. **Bukatu:** 00:10:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Joana Davant, sortzez ldiart, etxetiar alaba da. Kondatzen digu zein ziren etxetiargoaren baldintzak : jabeari ematen zitzaion ogiaren erdia, 10 arto saskietarik 4, behien eta ardien salmentaren erdia, xingar azpi bat eta 2 antzara. Etxeko nagusi gehienek ez dute errexki onartu etxetiargotik afermara pasatzea.

4. Haurtzaroa Amenduzen : jostatze eta lan garaia

- **Erref:** ULA-004/004
- **Iraupena:** 0:03:52. **Hasi:** 00:10:55. **Bukatu:** 00:14:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Nahiz haurrentzat ere lan frango bazen etxeetan, Joana oroitzen da besta giroan iragaiten zirela lan elgarretaratzeak : arto xuhitze eta ogi joiteak.

5. Iturria, bilgune

- **Erref:** ULA-004/005
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:14:47. **Bukatu:** 00:16:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Plazako jendea etortzen zen urketa iturrira (ponpa bat bazen). Leku hori maiz haurren eta gazteen bilgunea zen. Noiztenka, iturria agortzen zen : kasu horretan, erre kara joaitea behartuak ziren. Joana oroitzen da, ama eri zenean, erre kara joanik bokata garbitzera..

6. Bokata

- **Erref:** ULA-004/006
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:16:37. **Bukatu:** 00:17:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Gerla denboran, xaboina etxean egiten zen, beste gisan erosten zen. Joana Davant oroitzen da etxeko andereak xuriketak hautsarekin egiten zituela. Joanaren aitamak emazte horren etxetiarrak izanik, aita bokataz bete orga De Castelbajac-en iturriko latsarrira eramaiten zuen, etxeko andereak emazte bat enplegatzen zuelarik xuriketen egiteko.

7. Berrikuntzak Amenduxen

- **Erref:** ULA-004/007
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:17:37. **Bukatu:** 00:18:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Argindarra 1932an ezarria izan da Amenduxen, ura 1953-1954 urtetan.

8. Bidart apeza, Amenduzeko erretoa

- **Erref:** ULA-004/008
- **Iraupena:** 0:08:06. **Hasi:** 00:18:58. **Bukatu:** 00:27:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:

Bidart erretoa eskolatua zen, Erroman gaindi teologia ikasten ibilia. Joanak ez du ulertzen nola Amenduzeko erretoa izendatua izan zen. Jakintsuna izanagatik, sinplea eta argia zen. Belarrekin sendatzen bazakien, Joanaren iduriz liburuetan ikasirik. Erretoa zuen jendea artatzen : bere anaiaren etsenplua emaiten digu Joanak. Elizako urratsei buruz, jarrera malgoa zuen : adibidez bezperatik landa mutil-neskek dantza jauziak ikasten zituzten elgarrekin. Maitatua zen.

9. Amenduzeko ostatua

- **Erref:** ULA-004/009
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:27:04. **Bukatu:** 00:27:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Ostatu bat bazen herrian. Susana etxeko andereak gazte sala bat ematen zien dantzan aritzeko. Kartetan ere ari ziren baina ez zuten edaten, ez baitzuten sosik.

10. Herriko bizia : emazte baliosa bat

- **Erref:** ULA-004/010
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:27:48. **Bukatu:** 00:30:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Alarguntasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

Joanak ezagutu du mediku baten etxean arizana zen alarguntsa bat, bi alaba eta bi iloba hazten zituena. Garbiketa egiten ibiltzen zen, pikura eta lotura egiten ikasia zuen. Joanaren ama haur ukan berria zelarik, andere hori etxera etortzen zitzaion etxeko lanetaz eta haurretaz arduratzeko. Bortitza zen baina baliosa. Ez zen herrian erizainik.

11. Elizan sartzea

- **Erref:** ULA-004/011
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:30:10. **Bukatu:** 00:32:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Joanaren amak, zortzi haur ukanik, egiten zuen zeremonia hori. Oroitzen da behin, hotz handia egiten zuenbategi, Bidart erretoarak ama eliza zolatik barnera sarrarazi zuela. Gizon biziki humanoa zela adierazteko, beste adibide bat emaiten digu Joanak : igande goiz batez, haurrak mezara barurik jinik eta eguraldia arrunt txarra izanki, erretoarak gelariari manatu zion haurrei gosaria emateko.

12. Gerla deklarazioa eta alemanekilako harremanak

- **Erref:** ULA-004/012
- **Iraupena:** 0:12:02. **Hasi:** 00:32:10. **Bukatu:** 00:44:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)

Laburpena:

1939an Joanak 7 urte zituen. Oroitzen da herrian ospatu azken bestetaz 1938an : besta alaiak. Ondoko urtean, gerla deklaratu zenean, Joanaren anai baten bataio eguna zen : herriko eta inguruetakoz ezkilak entzun ziren, bere osaba gerlara partitu zen. Urtero, herriko gazteak gerlara zoazin, herria hustuz. Alemanek Amenduzeko etxe guziak bisitatu zituzten eta batzu rekisizionatu. Eskola herriko etxean emana zen. Gerla garaia alemanen erritmoan iragan zen, Petain marexalaren irudia etxe guzietan zagoelarik. Mesfidantza eta lotsa nagusi zen herritarren eta alemanen artean, nahiz ez zen gertakari larririk izan .

13. 1939-1945ko gerla : errefuxiatuak eta kostaldeko haurrak

- **Erref:** ULA-004/013
- **Iraupena:** 0:06:42. **Hasi:** 00:44:12. **Bukatu:** 00:50:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)

Laburpena:

Iparraldetik zetozen errefuxiatuetan, Joana oroitzen da neska eleganteetaz baita pertsonaia bitxi batzuetaz : Pariseko banku-jabe judu bat (Le Hideux izenekoa), beste batzu ustez miliziarak . Baiona- Biarritzeko haurrak Gurutze gorriak edo parropiek igorri zituzten, gosetea zelako. Errazionamendu tiketak haurrek egiten zituzten, eskolan. Gerla denboran azukrea, xokoleta eta liranjak eskas ziren. Joanaren etxean, haurrek egunean behin azukrea bazuten, burasoek aldiz esnean gatza ematen zuten.

14. 1939-1945ko gerla : harremanak presoekin eta soldadoekin

- **Erref:** ULA-004/014
- **Iraupena:** 0:03:24. **Hasi:** 00:50:54. **Bukatu:** 00:54:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara
- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)

Laburpena:

Etxe guzietan, baziren preso zaudenak, haurrek idazten zieten. Zerbait berezi erran beharrean, euskara erabiltzen zen baina Joanaren osabak abisatu zituen gutunak zentsuratuak zirela. Beraz abilki jokatu ziren : osabak deszifratu zezazkeen letra batzu han hemenka idazten zizkieten, euskarazko mezua berrosatu zezan. Orogen buru, berriak beti ukaiten zituzten . Familiek eta herriak janaria igortzen zieten, hortarako bestak antolatzen ziren.

15. 1939-1945ko gerla : zona okupatua, gordekako bidaiak

- **Erref:** ULA-004/015
- **Iraupena:** 0:06:43. **Hasi:** 00:54:18. **Bukatu:** 01:01:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)

Laburpena:

Joanak gertakari bat xeheki kondatzen digu. 1944ko martxoaren 20a, hotz handia kanpoan, soldado ingeles batek jo zuen etxeko atean, bere hegazkina eroririk laguntza galdez. Deusik ez baitzioten ulertzen, ingelesa zakien Le Hideux banku-jabe judua deitu zuten. Beztitu zuten, jaterat eman zioten eta herriko hiru gaztek gauzez gau eraman zuten Donapaleuko laborari etxe batetara. Handik Espainiara joan zen.

16. Donapaleuko menaiu zentroa

- **Erref:** ULA-004/016
- **Iraupena:** 0:03:28. **Hasi:** 01:01:01. **Bukatu:** 01:04:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

14 urte arte Amenduzeko eskolan egon ondoan, hiru urte iragan ditu Joana Davantek Donapaleuko menaiu zentroan. Formakuntza berria, ainitz preziatu duena, gai teknikoak eta praktikoak lantzen baitzituen : haurren haztea, laborantza, zuzenbidea notario batekin, eritasunak mediku batekin, sukaldaritza, joste eta etxeko lanak. Serorek zuzentzen zuten zentroa, ez zuten dirurik hartzen janaria baizik : arroltze, gasna, xingar...

17. MRJC batasunean militante

- **Erref:** ULA-004/017
- **Iraupena:** 0:06:23. **Hasi:** 01:04:29. **Bukatu:** 01:10:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa
- Baserria

Laburpena:

Bidart apezaxahartu zelarik, Chipy apezaxetorri zen Amenduzera. Harek zuen herriko gazteriari MRJC mogimenduan parte hartzea proposatu. Garai hartan, Pariseko kongresu handia iragan zen : gazteak probintziakaparistarren etxeetan aterbetuak ziren. Euskal Herrian, Miren Morbieux eta Baiona Santandreseko erretor batek zuten laborari munduko gazteen batasun hau bultzatu, Idieder omonierrari esker garatu dena. Unibertsitate bat bezala funtzionatzen zuen : kurtsoak, gogoetaldiak, ateraldiak... Herri guzietan ordezkariak baziren.

18. MRJC batasunaren Gazte aldizkaria

- **Erref:** ULA-004/018
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 01:10:52. **Bukatu:** 01:12:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa
- Baserria

Laburpena:

Mogimenduaren kaseta zen Gazte. Herri guzietan baziren saltzaileak eta berri emaileak. Idazle batzuen izena zerrendatzen du Joanak : besteak beste Ahamendaburu, Ttale Ouret, Michel Epherre, Jean Irigaray, Henri Duhau, Jean-Louis Davant bere senarra, Piarres Xarritonen inguruan. Joanak ainitz ikasi du euskararen idazkeran kasetaren bitartez.

19. Aljeriako gerla

- **Erref:** ULA-004/019
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 01:12:03. **Bukatu:** 01:14:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Algeriako gerra (1954-1962)

Laburpena:

Jeanek hurbiletik eta urrunetik bizi izan du Aljeriako gerla. Lehenik, Euskaldun Gazterian, Piarres Xarritonek nahi izan zuen torturaren kontrako delibero bat harrarazi, ez zuen lortu. Bestalde, Joanaren hiru anaiek eta bere senar gaiak gerlan parte hartu zuten : oroitzapen txarrak, tabou zen horien aipatzea. Joanaren anai batek bereziki itsuskeri asko ikusi ditu. Denak saminduak gelditu dira gerla horren ondorioz.

20. 1914-1918 gerla

- **Erref:** ULA-004/020
- **Iraupena:** 0:04:14. **Hasi:** 01:14:20. **Bukatu:** 01:18:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » I. Mundu Gerra (1914-1918)

Laburpena:

Joanaren aitak, 18 urte zituela, Verduneko frontera joan behar izan zuen 1916an. Joana oroitzen da urtero, azaroaren 11ko ospakizunak segitzen zituela eta lagun hurbilenak etxean biltzen. Gerlako gertakizunak kondatzen zituzten. Bereziki bi lagun zituen aitak : bat, Jean-Pierre Etcheverry apezaren aita, salbatu zuena ; bestea Donapaleuko Thicoipe, zauri baten ondorioz zango bat galdu zuena. Joanaren aitak bala zilo bat zukan gorputzean.

21. "Emazteek diote" elkartea

- **Erref:** ULA-004/021
- **Iraupena:** 0:04:46. **Hasi:** 01:18:34. **Bukatu:** 01:23:20

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Hazparnen sortu zen elkarte hau, ikastolaren inguruan eta honen laguntzeko : emazteak biltzen ziren eta panpinak josten zituzten, saltzeko. Ondotik, gogoeta gune bilakaturik, beren arteko berri eta arrangurak agertzen zituzten : familia plangintza, haur zaindegi baten sortzeari buruzko inkesta bultzatzea, Weil legea etabar... Donapaleun proiektu berriak sortu ziren : formakuntzak emazteentzat, tailierrak (besteak beste joste tailier bat). Hilabete guziz biltzen ziren Hazparne Eihartzean.

22. Pariseko Euskal Etxearen sortzea

- **Erref:** ULA-004/022
- **Iraupena:** 0:17:10. **Hasi:** 01:23:20. **Bukatu:** 01:40:30

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Kanpora lanera

Laburpena:

1951tik 1958ra Joana Parisen egoiten da, ahizpa bat jadanik han du. Ehunka gazte bazoazin Euskal Herriatik Parisera : 3 000 garai hartan. Joana oroitzen da Miren Morbieux-ri esker, Euskal Herriko MRJC mogimenduen sortzaileetarikoa bat, etnografiaren arduraduna zena Pariseko Gizonaren Museoan, museo honen bisita egin zuela. Joanak kondatzen du ere xeheki, Piarres Xarritonen inguruan eta beste gazte andana batekin, inplikatu zela Pariseko euskaldunek bilgune bat ukan zezaten. Etxea erosteko momentuan, Terrier apezpikuaren bermea lortu zuen. Euskal Herrian, eskeak eta ekitaldiak antolatu ziren dirua biltzeko. Parisen zauden 3 000 euskaldunen gana ere jo zuten laguntza galdez.

23. Gizon-emazten arteko harremanetaz

- **Erref:** ULA-004/023
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 01:40:30. **Bukatu:** 01:41:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Joanak bere ikusmoldea ematen digu feminismoaz. Beti harreman onak ukan ditu gizonekin. Bere sortetxean, aitamek elgarrekin hartzen zituzten erabakiak eta amaren hitza garrantzitsua zen. Haatik, Joana borrokatzen da gizonek egin legetaz eta heien nagusigoaz.

24. Emazte euskaldun fededuna

- **Erref:** ULA-004/024
- **Iraupena:** 0:05:21. **Hasi:** 01:41:49. **Bukatu:** 01:47:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa

Laburpena:

Joanaren ikuspegitik bada alde batetik girixtinoen ikusmoldea, bestaldetik legea. Beti biak bereizi ditu eta deliberoak bere kontzientziarekin hartu.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-17

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com